

**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
A ROMÂNIEI ȘI DREPTUL UNIUNII EUROPENE.**

Culegere de jurisprudență

ARDAE

**Proiect susținut de Asociația Română de Drept
și Afaceri Europene (ARDAE)**

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A ROMÂNIEI ȘI DREPTUL UNIUNII EUROPENE.

Culegere de jurisprudență

**Selecție realizată de Dragoș Călin, judecător,
Curtea de Apel București**

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București**

Redactor: Gheorghe Iovan
Tehnoredactor: Ameluța Vișan
Coperta: Angelica Mălăescu

Editură recunoscută de Consiliul Național al Cercetării Științifice (C.N.C.S.) și inclusă de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (C.N.A.T.D.C.U.) în categoria editurilor de prestigiu recunoscut.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CĂLIN, DRAGOȘ

**Curtea Constituțională a României și dreptul Uniunii Europene :
culegere de jurisprudență / Dragoș Călin. - București : Editura Universitară, 2014
ISBN 978-606-591-915-0**

347.991(498):342.4 Curtea...
341.217(4) UE

DOI: (Digital Object Identifier): 10.5682/9786065919150

© Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate, nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul Editurii Universitare

Copyright © 2014
Editura Universitară
Director: Vasile Muscalu
B-dul. N. Bălcescu nr. 27-33, Sector 1, București
Tel.: 021 – 315.32.47 / 319.67.27
www.editurauniversitara.ro
e-mail: redactia@editurauniversitara.ro

Distribuție: tel.: 021-315.32.47 / 319.67.27 / 0744 EDITOR / 07217 CARTE
comenzi@editurauniversitara.ro
O.P. 15, C.P. 35, București
www.editurauniversitara.ro

CUVÂNT ÎNAINTE

În contextul actual, una dintre cele mai interesante discuții, jurisprudențială și doctrinară, antrenând tribunalele constituționale ale statelor membre ale Uniunii Europene, vizează mecanismele de cooperare cu Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare „CJUE”), mai ales că Tratatul de la Lisabona nu a creat un suprastat european. Mai mult, aplicarea de CJUE a Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, o garanție în plus de care beneficiază cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, poate conduce la limitarea efectelor deciziilor curților constituționale, prin efectele dreptului Uniunii Europene.

Se poate vorbi despre cooperare sau despre confruntare între tribunalele constituționale ale statelor membre UE și Curtea de Justiție a Uniunii Europene?

Cu privire la acest subiect există mai multe curente de gândire, unul susținând supremația Constituției, inclusiv față de dreptul Uniunii Europene, chiar dacă acceptă prioritatea de aplicare a acestuia din urmă, în normele sale obligatorii, față de toate celelalte norme din dreptul intern, iar altul prioritatea de aplicare sistematică și necondiționată a tuturor dispozițiilor din dreptul Uniunii Europene față de toate normele din dreptul intern, inclusiv față de constituțiile naționale.

Unele jurisdicții constituționale europene de tradiție au ajuns, în anumite momente și contexte istorice, inclusiv la concluzia că este de competența lor să efectueze controlul constituționalității dreptului Uniunii Europene, integrat în ordinea juridică internă, în virtutea rolului lor de gardiene ale supremației legii fundamentale (spre exemplu, Tribunalul Constituțional din Germania).

Altele curți au acceptat însă un rol extrem de activ în aplicarea uniformă a dreptului Uniunii Europene, efectuând chiar și trimiteri preliminare la CJUE: instanțele constituționale din Belgia, Austria, Lituania, Italia, Spania, Franța, cel mai recent chiar Germania¹, unele dintre acestea după revirimente jurisprudențiale neașteptate.

Curtea Constituțională a României a fost mai rezervată, aliniindu-se tendinței statelor foste comuniste central și est-europene, devenite între timp membre ale Uniunii Europene, arătând că nu este nici legiuitor pozitiv și nici instanță judecătorească cu competență de a interpreta și aplica dreptul european în litigiile ce anteamază drepturile subiective ale cetățenilor. Folosirea unei norme de drept european în cadrul controlului de constituționalitate, ca normă interpusă celei de referință implică, în temeiul art.148 alin.(2) și (4) din Constituția României, o condiționalitate cumulativă: pe de o parte, această normă să fie suficient de clară, precisă și neechivocă prin ea însăși sau

¹ A se vedea ordonanțele din 17 decembrie 2013 și din 14 ianuarie 2014 2 BvR 1390/12 și altele, la pagina web http://www.bundesverfassungsgericht.de/en/decisions/rs20140114_2bvr272813en.html [accesată ultima dată la 15.02.2014]

Înțelesul acesteia să fi fost stabilit în mod clar, precis și neechivoc de Curtea de Justiție a Uniunii Europene și, pe de altă parte, norma trebuie să se circumscrie unui anumit nivel de relevanță constituțională, astfel încât conținutul său normativ să susțină posibila încălcare de către legea națională a Constituției - unica normă directă de referință în cadrul controlului de constituționalitate. Într-o atare ipoteză demersul Curții Constituționale este distinct de simpla aplicare și interpretare a legii, competență ce aparține instanțelor judecătorești și autorităților administrative, sau de eventualele chestiuni ce țin de politica legislativă promovată de Parlament sau Guvern, după caz. Rămâne la aprecierea Curții Constituționale aplicarea în cadrul controlului de constituționalitate a hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene sau formularea de ea însăși de întrebări preliminare în vederea stabilirii conținutului normei europene. O atare atitudine ține de cooperarea dintre instanța constituțională națională și cea europeană, precum și de dialogul judiciar dintre acestea, fără a se aduce în discuție aspecte ce țin de stabilirea unor ierarhii între aceste instanțe. În cauză, deși înțelesul normei europene a fost deslușit de Curtea de Justiție a Uniunii Europene, cerințele rezultate din această hotărâre nu au relevanță constituțională, ele ținând mai degrabă de obligația legislativului de a edicta norme în sensul hotărârilor Curții de Justiție a Uniunii Europene, în caz contrar găsindu-și eventual aplicarea art.148 alin.(2) din Constituția României².

În principiu, nici Curtea Constituțională a României nu respinge posibilitatea sesizării Curții de Justiție, însă, în interpretarea și aplicarea dreptului Uniunii Europene, competențele sunt împărțite între instanțele naționale (și autoritățile administrative) și Curtea de Justiție, iar Curtea Constituțională nu interpretează dreptul Uniunii. Pentru instanța constituțională, norma de referință este Constituția, recurgerea la mecanismul trimerii preliminare putând fi avută în vedere în ipoteza în care norma europeană de interpretat are relevanță constituțională, iar aceeași normă are efect direct sau constituie act clarificat.

Lucrarea de față reunește, într-un demers singular, jurisprudența relevantă a Curții Constituționale din România cu referire la dreptul Uniunii Europene, din nefericire nu prea numeroasă, fapt scuzabil din punct de vedere istoric, Curtea Constituțională fiind realmente sufocată până în 2012³ prin invocarea abuzivă a excepției de neconstituționalitate, tocmai pentru a se tergiversa judecarea anumitor litigii, în special cele penale antrenând infracțiuni de corupție, însă deosebit de interesantă ca obiect de studiu, chiar dacă, spre exemplu, până la sfârșitul anului 2013, numărul hotărârilor CJUE invocate în motivarea deciziilor Curții Constituționale din România a fost extrem de redus (doar 45), indiferent de utilizarea lor ca argument de autoritate, de circumstanță, ca simplă trimitere ori în context impropriu.

Proiectul a fost susținut de Asociația Română de Drept și Afaceri Europene (ARDAE).

Dragoș Călin,
judecător, Curtea de Apel București

² Pe larg, Decizia nr. 668 din 18 mai 2011 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art.4 lit.a) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.50/2008 pentru instituirea taxei pe poluare pentru autovehicule, ale anexelor nr.1-4 la această ordonanță de urgență, precum și ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr.50/2008, în ansamblul său, publicată în Monitorul Oficial nr.487 din 08.07.2011.

³ A se vedea raportul publicat de Curtea Constituțională pe pagina web http://www.ccr.ro/uploads/sin01_14.pdf [accesată ultima dată la 15.02.2014]

Capitolul I

Raporturile dintre ordinea juridică națională și aceea a Uniunii Europene. Rolul și competențele Curții Constituționale

1. Prin actele de transfer al unor atribuții către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o “supracompetență”, o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuții care, în mod tradițional, țin de domeniul suveranității naționale. Integrarea României în Uniunea Europeană presupune respectarea dispozițiilor acquisului comunitar privitoare la libera circulație a capitalurilor, la drepturile cetățenilor europeni de a investi și de a dobândi bunuri în condiții de egalitate cu cetățenii români.

Decizia nr.148 din 16 aprilie 2003 privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției României, publicată în Monitorul Oficial nr. 317 din 12.05.2003

În temeiul art.144 lit.a) din Constituția României, Curtea Constituțională se pronunță, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției.

Prin Încheierea din 8 aprilie 2003 Plenul Curții Constituționale a dispus declanșarea procedurii jurisdicționale privind constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției, depusă la Curte de președintele Camerei Deputaților, împreună cu tabelele cuprinzând semnăturile a 233 de deputați și 94 de senatori, și cu avizul Consiliului Legislativ.

Deputații semnatari ai propunerii legislative de revizuire sunt următorii: (...)

Senatorii semnatari ai inițiativei legislative de revizuire sunt următorii: (...)

Propunerea legislativă de revizuire a Constituției României are următoarea redactare:

« **Art.I** Constituția României, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.233 din 21 noiembrie 1991, se modifică și se completează astfel:

1. După alineatul (3) al articolului 1 se adaugă două noi alineate, (4) și (5), cu următorul cuprins:

“(4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor - legislativă, executivă și judecătorească - în cadrul democrației constituționale.

(5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.”

2. Alineatul (1) al articolului 2 se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum.”

3. Alineatul (1) al articolului 4 se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Statul are ca fundament unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi.”

4. Articolul 9 se modifică astfel:

- Denumirea este: “**Sindicatelor, patronatele și asociațiile profesionale**”

- *Cuprinsul articolului este:*

“**Art.9** - Sindicatelor, patronatele și asociațiile profesionale se constituie și își desfășoară activitatea potrivit cu statutele lor, în condițiile legii. Ele contribuie la apărarea drepturilor și la promovarea intereselor profesionale, economice și sociale ale salariaților și ale membrilor asociațiilor patronale sau profesionale.”

5. După alineatul (2) al articolului 11 se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:

“(3) În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.”

6. Alineatul (3) al articolului 16 se modifică și are următorul cuprins:

“(3) Funcțiile și demnitățile publice, civile sau militare, pot fi ocupate de persoanele care au cetățenia română și domiciliul în țară. Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea acestor funcții.”

7. Alineatul (1) al articolului 19 se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. Cetățenii români pot fi extrădați în baza tratatelor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.”

8. După alineatul (2) al articolului 21 se adaugă două noi alineate, (3) și (4), cu următorul cuprins:

“(3) Părțile au dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) Jurisdicțiile speciale administrative sunt facultative dacă legea nu prevede altfel.”

9. Articolul 23 se modifică astfel:

- *Alineatul (4) are următorul cuprins:*

“(4) Arestarea preventivă se dispune numai de instanța de judecată.”

- *După alineatul (4) se introduc trei noi alineate, (4¹), (4²) și (4³), cu următorul cuprins:*

“(4¹) În cursul urmăririi penale, arestarea preventivă se poate dispune pentru o durată de cel mult 30 de zile și se poate prelungi cu câte o durată de cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depășească 120 de zile.

(4²) În faza de judecată arestarea preventivă se menține până la împlinirea duratei de 30 de zile atunci când această măsură a fost dispusă în faza de urmărire penală și se poate prelungi cu câte o durată de cel mult 30 de zile, dacă instanța constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege.

(4³) Încheierile instanței privind măsura arestării preventive sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.”

- *Alineatul (6) are următorul cuprins:*

“(6) Punerea în libertate a celui reținut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum și în alte situații prevăzute de lege.”

10. **Alineatul (3) al articolului 27 se modifică și are următorul cuprins:**

“(3) Perchezițiile pot fi dispuse de judecător și pot fi efectuate numai în formele prevăzute de lege.”

11. **Alineatul (5) al articolului 32 se modifică și are următorul cuprins:**

“(5) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.”

12. **Articolul 41 se modifică astfel:**

- Denumirea este: “**Dreptul de proprietate privată**”

- *Alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:*

“(2) Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin legea organică, precum și prin moștenire legală.”

- *După alineatul (3) se introduce un nou alineat, (3¹), cu următorul cuprins:*

“(3¹) Este interzisă trecerea silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței etnice, religioase, politice sau de altă natură a titularilor.”

- *După alineatul (7) se introduce un nou alineat, (7¹), cu următorul cuprins:*

“(7¹) Prezumția prevăzută la alineatul (7) nu este aplicabilă pentru bunurile dobândite ca urmare a valorificării veniturilor realizate din infracțiuni.”

13. **La articolul 46, termenii “persoane handicapate” și “handicapați” se înlocuiesc cu termenul “persoane cu handicap”.**

14. **După articolul 46 se introduce un nou articol, 46¹, cu următorul cuprins:**

- Denumirea este: “**Ocrotirea mediului înconjurător**”

- *Cuprinsul articolului este:*

“**Art.46¹** - Statul și autoritățile publice sunt obligate să ia măsuri pentru ocrotirea și refacerea mediului înconjurător, precum și pentru menținerea echilibrului ecologic.”

15. **Articolul 48 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim de o autoritate publică printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Condițiile și limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege.

(3) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului nu înlătură, în condițiile legii, răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință.”

16. **Alineatul (2) al articolului 49 se modifică și are următorul cuprins:**

“(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie făcută în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.”

17. **Articolul 51 se abrogă.**

18. **Alineatul (2) al articolului 52** se modifică și are următorul cuprins:

“(2) Condițiile efectuării serviciului militar pentru bărbații, cetățeni români, care au împlinit vârsta de 20 de ani, se vor stabili prin lege organică.”

19. **Articolul 55** se modifică și are următorul cuprins:

“Art.55 - (1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 4 ani pentru apărarea drepturilor și libertăților persoanelor fizice. Adjuncții Avocatului Poporului sunt specializați pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului și adjuncții săi nu pot îndeplini nici o altă funcție publică sau privată, cu excepția funcțiilor didactice din învățământul superior.

(3) Organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.”

20. **Articolul 62** se modifică și se completează astfel:

- Denumirea este: “**Ședințele Camerelor**”

- **Alineatul (1)** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Camera Deputaților și Senatul lucrează în ședințe separate.”

- **Partea introductivă a alineatului (2)** se modifică și are următorul cuprins:

“(2) Camerele își desfășoară lucrările și în ședințe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorității deputaților și senatorilor, pentru.”

- **Prevederile literelor f), g) și h) ale alineatului (2)** se modifică și au următorul cuprins:

“f) aprobarea strategiei naționale de apărare a țării, examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Țării;

g) numirea, la propunerea Președintelui României, a directorilor serviciilor de informații și exercitarea controlului asupra activității acestor servicii;

h) numirea Avocatului Poporului;”

- **După litera h) a alineatului (2)** se introduc două noi litere, i) și j), cu următorul cuprins:

“i) stabilirea statutului deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;

j) îndeplinirea altor atribuții care, potrivit Constituției, legilor organice sau regulamentului, se exercită în ședință comună.”

21. **Alineatul (1) al articolului 67** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Deputații și senatorii intră în exercițiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică.”

22. **Articolul 69** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Deputații și senatorii pot fi urmăriți și trimiși în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot fi percheziționați sau arestați fără încuviințarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție.”

23. **Articolul 70** se abrogă.

24. **Articolul 71** se abrogă.

25. **Alineatul (3) al articolului 72** se modifică și are următorul cuprins:

“(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral; organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;

b) organizarea și funcționarea partidelor politice;
c) statutul deputaților și al senatorilor, stabilirea indemnizației și a celorlalte drepturi ale acestora;
d) organizarea și desfășurarea referendumului;
e) organizarea Guvernului și a Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
f) regimul stării de asediu și al celei de urgență;
g) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
h) acordarea amnistiei sau a grațierii colective;
i) organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a Ministerului Public și a Curții de Conturi;
j) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
k) organizarea generală a învățământului;
l) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
m) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;
n) statutul minorităților naționale din România;
o) regimul general al cultelor;
p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice.”

26. **Articolul 73** se modifică și are următorul cuprins:

- *Alineatul (1) are următorul cuprins:*

“(1) Inițiativa legislativă aparține Guvernului, deputaților, senatorilor, precum și unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot. Cetățenii care își manifestă dreptul la inițiativa legislativă trebuie să provină din cel puțin un sfert din județele țării, iar în fiecare din aceste județe și în municipiul București trebuie să fie înregistrate cel puțin 5.000 de semnături în sprijinul acestei inițiative.”

- *Alineatul (3) are următorul cuprins:*

“(3) Guvernul își exercită inițiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte în primă lectură.”

- *Alineatul (5) are următorul cuprins:*

“(5) Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte în primă lectură.”

27. **După articolul 73** se introduce un nou articol, 73¹, cu următorul cuprins:

- Denumirea este: “**Sesizarea Camerelor**”

- Cuprinsul articolului este:

“**Art.73¹** - (1) Se supun spre dezbateri și adoptare Camerei Deputaților, în primă lectură, proiectele de legi și propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaționale și a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum și proiectele legilor organice prevăzute la art.31 alin.(5), art.37 alin.(3), art.52 alin.(2), art.55 alin.(3), art.72 alin.(3) lit.e), i), k), l), art.79 alin.(2), art.101 alin.(3), art.104 alin.(2), art.116 alin.(3), art.117 alin.(2) și (3), art.119 alin.(2), art.125 alin.(4) și (5) și art.140 alin.(4). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii și adoptării, în primă lectură, Senatului.

(2) Camera sesizată în primă lectură se pronunță în termen de 30 de zile. Pentru coduri și alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 45 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectul de lege sau propunerea legislativă au fost adoptate tacit.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite, pentru a doua lectură, la cealaltă Cameră, care va decide definitiv.”

28. **Articolul 75 se abrogă.**

29. **Articolul 76 se abrogă.**

30. **Articolul 78 se modifică și are următorul cuprins:**

“Legea se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.”

31. **Articolul 84 se modifică astfel:**

- **Alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:**

“(2) Președintele României se bucură de imunitate. Prevederile alin.(1) al art.69 se aplică în mod corespunzător.”

- **Alineatul (3) se abrogă.**

32. **După alineatul (2) al articolului 85 se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:**

“(3) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziția politică a Guvernului, Președintele României va putea exercita atribuția prevăzută la alin.(2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru.”

33. **Alineatul (1) al articolului 91 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Președintele încheie tratate internaționale în numele României, negociate de Guvern, și le supune spre ratificare Parlamentului într-un termen rezonabil. Celelalte tratate și acorduri internaționale se încheie, se aprobă sau se ratifică potrivit procedurii stabilite prin lege.”

34. **După articolul 95 se introduce un nou articol, 95¹, cu următorul cuprins:**

- **Denumirea este: “Punerea sub acuzare”**

- **Cuprinsul articolului este:**

“**Art.95¹** - Camera Deputaților și Senatul, în ședință comună, pot hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare, cu votul a cel puțin două treimi din numărul deputaților și senatorilor. Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție, în condițiile legii. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.”

35. **După alineatul (2) al articolului 106 se introduce un nou alineat, (2¹), cu următorul cuprins:**

“(2¹) Președintele României nu poate revoca primul-ministru.”

36. **Articolul 111 se modifică și se completează astfel:**

- **Denumirea este: “Întrebări, interpelări și moțiuni simple”**

- **Alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:**

“(2) Camera Deputaților sau Senatul poate adopta o moțiune simplă prin care să își exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă sau, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.”

37. **Alineatul (3) al articolului 113 se modifică și are următorul cuprins:**

“(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alin.(2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar programul sau declarația de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.”

38. **Articolul 114 se modifică și se completează astfel:**

- **Alineatul (4) are următorul cuprins:**

“(4) În situații extraordinare, a căror reglementare nu comportă sub nici o formă amânarea, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență, având obligația motivării în

cuprinsul acestora a măsurilor dispuse. Ordonanța intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbatere în procedură de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunță asupra ordonanței, aceasta este considerată adoptată și se trimite la cea de-a doua Cameră care decide, de asemenea, în procedură de urgență. Ordonanța cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută de alin.(1) al art.74.”

- *După alineatul (4) se introduce un nou alineat, (4¹), cu următorul cuprins:*

“(4¹) Ordonanțele de urgență nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituționale, nu pot afecta regimul instituțiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertățile și îndatoririle prevăzute de Constituție, drepturile electorale ale cetățenilor și nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietatea publică.”

- *Alineatul (5) se modifică și are următorul cuprins:*

“(5) Ordonanțele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse și ordonanțele ale căror efecte au încetat potrivit alin.(3).”

- *După alineatul (5) se introduce un nou alineat, (5¹), cu următorul cuprins:*

“(5¹) Prin legea de aprobare sau respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanței.”

39. Articolul 117 se modifică astfel:

- *Alineatul (1) are următorul cuprins:*

“(1) Armata este subordonată exclusiv voinței poporului pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale. În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.”

- *Alineatul (3) are următorul cuprins:*

“(3) Prevederile alin.(1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și celorlalte componente ale forțelor armate stabilite potrivit legii.”

- *Alineatul (5) are următorul cuprins:*

“(5) Pe teritoriul României nu pot intra, staționa, desfășura operațiuni ori trece trupe străine decât în condițiile prevăzute prin lege.”

40. Articolul 118 se modifică și are următorul cuprins:

“Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și siguranța națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.”

41. Articolul 119 se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiul autonomiei locale și pe cel al desconcentrării serviciilor publice.

(2) În unitățile administrativ-teritoriale unde cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă, se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și serviciile publice desconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.”

42. **După articolul 120 se introduce un nou articol, 120¹, cu următorul cuprins:**

- Denumirea este: **“Dispoziții privind alegerile”**

- Cuprinsul articolului este:

“**Art.120¹** - În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii care îndeplinesc cerințele legii au dreptul de a alege și de a fi aleși pentru constituirea autorităților administrației publice locale și pentru Parlamentul European.”

43. **Alineatele (1) și (2) ale articolului 122 se modifică și au următorul cuprins:**

“(1) Guvernul numește un prefect în fiecare județ și în municipiul București.

(2) Prefectul este reprezentantul Guvernului pe plan local și conduce serviciile publice desconcentrate ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale din unitățile administrativ-teritoriale.”

44. **După alineatul (1) al articolului 123 se introduce un nou alineat, (1¹), cu următorul cuprins:**

“(1¹) Justiția este unică și egală pentru toți.”

45. **Articolul 124 se modifică și se completează astfel:**

- Alineatul (1) are următorul cuprins:

“(1) Judecătorii numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.”

- După alineatul (1) se introduce un nou alineat, (1¹), cu următorul cuprins:

“(1¹) Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor pot fi dispuse numai de Consiliul Superior al Magistraturii, în condițiile legii.”

46. **Articolul 125 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.

(2) Competența instanțelor judecătorești și procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege.

(3) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale.

(4) Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare ale acesteia se stabilesc prin lege organică.

(5) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.

(6) Controlul judecătoresc al actelor autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum și a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin ordonanțe constatate ca fiind neconstituționale.”

47. **Articolul 127 se modifică astfel:**

- Denumirea articolului este:

“Folosirea limbii materne și a interpretului în justiție”

- Alineatul (2) al articolului 127 se modifică și are următorul cuprins:

“(2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice.”

- După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:

“(3) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță

și de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.”

48. **Articolul 130 se modifică și se completează astfel:**

- *Alineatul (2) are următorul cuprins:*

“(2) Ministerul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și celelalte instanțe judecătorești.”

- *După alineatul (2) se introduce un nou alineat, (3), cu următorul cuprins:*

“(3) Parchetele conduc și controlează activitatea poliției judiciare.”

49. **Articolul 132 se modifică astfel:**

- *Denumirea este: “Rolul și structura”*

- *Cuprinsul articolului este:*

“ **Art.132** - (1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 17 membri, constituiți în două secții, una pentru judecători și una pentru procurori. Prima secție este compusă din 7 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori. Din Consiliul Superior al Magistraturii fac parte 4 reprezentanți ai societății civile, specialiști în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputație profesională și morală și care participă la lucrările din plen.

(3) Ministrul justiției, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție și procurorul general al României fac parte din Consiliul Superior al Magistraturii.

(4) Magistrații Consiliului Superior al Magistraturii sunt aleși în adunările generale ale judecătorilor sau ale procurorilor și sunt validați de Senat. Consiliul Superior al Magistraturii își alege dintre membrii săi un președinte, pentru un mandat de 1 an, care nu poate fi înnoit.

(5) Durata mandatului membrilor Consiliului este de 6 ani.

(6) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.

(7) Președintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.

(8) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii nu pot fi atacate la instanțele judecătorești.”

50. **Articolul 133 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor și a procurorilor, cu excepția celor stagieri, în condițiile legii.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată, în secții și în plen, în domeniul jurisdicției disciplinare a judecătorilor și procurorilor, fără votul ministrului justiției și al procurorului general, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică.”

51. **Articolul 134 se modifică astfel:**

- *Alineatul (1) se completează și are următorul cuprins:*

“(1) Economia României este economie de piață, bazată pe libera inițiativă.”

- *Litera e) din alineatul (2) se modifică și are următorul cuprins:*

“e) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanță cu obiectivele Uniunii Europene;”

52. **Articolul 135 se modifică și are următorul cuprins:**

“(1) Proprietatea este publică sau privată.

(2) Proprietatea publică este garantată și ocrotită prin lege și aparține statului sau unităților administrativ-teritoriale.

(3) Bogățiile de interes public ale subsolului, spațiul aerian, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice și ale platoului continental, precum și alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.

(4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituțiilor publice sau pot fi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică.

(5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condițiile legii organice.”

53. Alineatul (2) al articolului 136 se completează, în final, astfel:

“(2) În condițiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se pot recunoaște circulația și înlocuirea monedei naționale cu aceea a Uniunii Europene.”

54. Articolul 139 se modifică astfel:

- *Alineatul (1) are următorul cuprins:*

“(1) Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare și de întreținere a resurselor financiare ale statului și ale sectorului public. În condițiile legii organice, litigiile rezultate din activitatea Curții de Conturi vor fi soluționate de instanțele judecătorești.”

- *Alineatul (4) are următorul cuprins:*

“(4) Membrii Curții de Conturi sunt numiți de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curții de Conturi sunt independenți și inamovibili, potrivit legii. Ei sunt supuși incompatibilităților prevăzute de lege pentru judecători.”

- *După alineatul (4) se introduce un nou alineat, (5), cu următorul cuprins:*

“(5) Curtea de Conturi se înnoiește cu o treime din consilierii de conturi numiți de Parlament, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.”

55. După articolul 139 se introduce un nou articol, 139¹, cu următorul cuprins:

- *Denumirea este: “Consiliul Economic și Social”*

- *Cuprinsul articolului este:*

“**Art.139¹** - Consiliul Economic și Social este organ consultativ al Parlamentului și Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare.”

56. Înaintea alineatului (1) al articolului 140 se introduce un nou alineat, cu următorul cuprins:

“(1) Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.”

57. Articolul 144 se modifică astfel:

- *Litera a) are următorul cuprins:*

“a) se pronunță asupra constituționalității legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a Guvernului, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori, precum și, din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției;”

- *După litera a) se introduce o nouă literă, a¹), cu următorul cuprins:*

“a¹) se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori;”

- *Litera c) are următorul cuprins:*

“c) hotărăște asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ridicate în fața autorităților publice cu atribuții jurisdicționale; excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată și de către Avocatul Poporului;”

- *După litera c) se introduce o nouă literă, c¹), cu următorul cuprins:*

“c¹) soluționează conflictele juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice, la cererea Președintelui României, a unuia dintre președinții celor două Camere, a primului-ministru sau a președintelui Consiliului Superior al Magistraturii;”

- După litera i) se introduce o nouă literă, j), cu următorul cuprins:

“j) îndeplinește și alte atribuții prevăzute de legea organică a Curții.”

58. **Articolul 145** se modifică și are următorul cuprins:

“(1) Dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice după 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției.

(2) Tratatul sau acordul internațional a cărui constituționalitate a fost constatată potrivit art.144 lit.a¹) nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate.

(3) Deciziile Curții Constituționale sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor. Ele se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.”

59. După articolul 145 se introduce un nou titlu cu denumirea “**Integrarea euroatlantică**”, cuprinzând două articole:

a) **Articolul 145¹**, cu denumirea “**Integrarea în Uniunea Europeană**” și următorul cuprins:

“**Art.145¹** - (1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuții către instituțiile comunitare, precum și al exercitării în comun cu celelalte state membre a competențelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului cu majoritatea de două treimi din numărul deputaților și senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum și ale reglementărilor derivate din acestea, care au caracter obligatoriu, au prioritate față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile din alin.(1) și (2) se aplică, în mod corespunzător, și pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Președintele României, Parlamentul și Guvernul garantează aducerea la îndeplinire a obligațiilor rezultate din actul aderării și prevederile alin.(2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene.”

b) **Articolul 145²**, cu denumirea “**Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord**” și următorul cuprins:

“**Art.145²** - Prevederile articolului 145¹ se aplică, în mod corespunzător, și în ceea ce privește aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord.”

60. **Articolul 151** se modifică și are următorul cuprins:

- Denumirea este: “**Dispoziții tranzitorii**”

- Cuprinsul articolului este:

“**Art.151** - (1) Proiectele de legi și propunerile legislative în curs de legiferare se dezbate și se aprobă potrivit dispozițiilor constituționale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(2) Instituțiile existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire rămân în funcțiune până la constituirea celor noi.

(3) Dispozițiile cu privire la Înalta Curte de Casație și Justiție vor fi aduse la îndeplinire în cel mult 2 ani de la intrarea în vigoare a legii de revizuire.

(4) Judecătorii în funcție ai Curții Supreme de Justiție și consilierii de conturi numiți de Parlament își continuă activitatea până la data expirării mandatului pentru care au fost numiți. Pentru asigurarea înnoirii Curții de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea

mandatului actualilor consilieri de conturi aceștia vor putea fi numiți pentru încă un mandat de 3 sau de 6 ani.

(5) Foștii judecători ai Curții Constituționale care nu au exercitat funcția pentru un mandat de 9 ani pot fi reînvestiți pentru diferența de mandat.”

61. **Articolul 152** se modifică și are următorul cuprins:

- Denumirea este: **“Republicarea Constituției”**

- Cuprinsul articolului este:

“Art.152 Proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire a Constituției se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I, în termen de 5 zile de la data adoptării. Constituția, modificată și completată după aprobarea prin referendum, este republicată, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare, de către Consiliul Legislativ.”

Art.II - Revizuirea adoptată prin prezenta lege se supune aprobării prin referendum organizat potrivit dispozițiilor art.147 alin.(3) din Constituția României.»

Luând în dezbatere această propunere legislativă de revizuire a Constituției, la termenul din 16 aprilie 2003,

Curtea,

examinând propunerea legislativă de revizuire a Constituției, raportul întocmit de judecătorul-raportor desemnat de Plenul Curții, precum și prevederile Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, reține următoarele:

Competența Curții Constituționale de a soluționa prezenta cauză este prevăzută în art.144 lit.a) teza finală din Constituție, potrivit căreia Curtea Constituțională *“se pronunță [...], din oficiu, asupra inițiativelor de revizuire a Constituției”*.

I. Cu privire la îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea dreptului de inițiativă în materia revizuirii Constituției

Curtea reține că dreptul membrilor Parlamentului de a iniția o revizuire a Constituției este reglementat de dispozițiile art.146 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora *“Revizuirea Constituției poate fi inițiată [...] de cel puțin o pătrime din numărul deputaților sau al senatorilor [...]”*.

Verificând îndeplinirea acestei condiții, din examinarea listelor ce cuprind semnăturile inițiatorilor, se constată că propunerea legislativă a fost semnată de 233 de deputați și 94 de senatori, ceea ce reprezintă mai mult decât o pătrime din numărul membrilor Camerei Deputaților (345), respectiv din numărul membrilor Senatului (140). Prin urmare, dreptul constituțional de inițiativă în vederea revizuirii Constituției a fost exercitat cu respectarea prevederilor menționate ale Legii fundamentale. De asemenea, Curtea constată că propunerea legislativă de revizuire a Constituției a fost prezentată instanței de contencios constituțional cu respectarea prevederilor art.36 alin.(3) al Legii nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată.

II. Cu privire la conținutul propunerii legislative de revizuire a Constituției

Potrivit dispozițiilor Legii fundamentale, Curtea Constituțională reține că este competentă să examineze constituționalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituției, pronunțându-se asupra ansamblului reglementării, cu privire specială asupra respectării condițiilor privitoare la limitele revizuirii, prevăzute de dispozițiile art.148 din Constituție, și cu privire la respectarea prevederilor tratatelor internaționale în materia drepturilor omului, la care România este parte. Prevederile art.148 din Legea fundamentală au următorul cuprins: *“(1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, forma republicană*

de guvernământ, integritatea teritoriului, independența justiției, pluralismul politic și limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nici o revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

(3) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.”

Curtea Constituțională, examinând din acest punct de vedere propunerea legislativă de revizuire a Constituției, observă că prin noua reglementare se urmărește atingerea următoarelor finalități:

A. Îndeplinirea condițiilor constituționale pentru integrarea României în Uniunea Europeană și pentru aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord

a) Curtea constată că pentru crearea cadrului constituțional necesar derulării procesului de integrare a României în structurile euroatlantice autorii propunerii de revizuire a Constituției au în vedere introducerea unor noi dispoziții constituționale, care să permită României să îndeplinească criteriile impuse statelor candidate pentru integrarea euroatlantică. În acest sens se propune introducerea art.145¹ cu denumirea marginală *“Integrarea în Uniunea Europeană”*, și art.145² cu denumirea marginală *“Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord”*.

În ceea ce privește textul propus la art.145¹, Curtea observă că acesta are în vedere crearea unui cadru constituțional adecvat integrării României în Uniunea Europeană. Calitatea de membru al acestei Uniuni presupune transferul unor atribuții ce țin de suveranitatea statului către Uniunea Europeană. Crearea acestui cadru constituțional se impune cu necesitate, la momentul actual, având în vedere obiectivele strategice ale României, obiective care se bucură de o largă susținere populară. De asemenea, Curtea Constituțională reține că integrarea în Uniunea Europeană trebuie să aibă loc în urma manifestării exprese de voință a statului candidat și cu respectarea condițiilor incluse în acordurile de preaderare.

Dispozițiile cuprinse la art.145¹ sunt menite să stabilească regula potrivit căreia aderarea la Uniunea Europeană se face prin lege, adoptată în ședința comună a Camerei Deputaților și a Senatului, cu o majoritate calificată de două treimi din numărul membrilor Parlamentului. De altfel, textul referitor la aderarea prin lege este în deplină concordanță cu dispozițiile art.58 alin.(1) din Constituție, potrivit cărora *“Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării.”* Curtea consideră totodată că dispoziția de aderare prin lege are ca scop să supună atenției organului reprezentativ suprem nu numai importanța aderării la Uniunea Europeană, dar și răspunderea ce se răsfrânge asupra statului român, în condițiile în care dobândește calitatea de membru al Uniunii Europene. Această răspundere izvorăște, înainte de toate, din consecințele pozitive sau negative ce pot decurge din procesul de aderare, unele izvorând chiar din actul *“transferării unor atribuții către instituțiile comunitare”*, ceea ce poate pune în discuție problema suveranității naționale.

Cu referire la problema transferării unor atribuții ale României către instituțiile comunitare, Curtea Constituțională reține că textul art.145¹ are în vedere exercitarea suverană a voinței statului român de a adera la tratatele constitutive ale Uniunii Europene printr-o lege, a cărei adoptare este condiționată de o majoritate calificată de două treimi. Actul de aderare are o dublă consecință, și anume, pe de o parte, transferarea unor atribuții către instituțiile comunitare, iar pe de altă parte, exercitarea

în comun, cu celelalte state membre, a competențelor prevăzute în aceste tratate. Referitor la prima consecință, Curtea reține că, prin simpla apartenență a unui stat la un tratat internațional, acesta își diminuează competențele în limitele stabilite de reglementarea internațională. Din acest prim punct de vedere, apartenența României la Organizația Națiunilor Unite, la Consiliul Europei, la Organizația Statelor Comunității Europene, la Acordul Central European de Comerț Liber etc. sau calitatea României de parte la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori la alte tratate internaționale are semnificația unei restrângeri a competențelor autorității statale, o relativizare a suveranității naționale. Însă această consecință se impune a fi corelată cu cea de-a doua consecință, cea a integrării României în Uniunea Europeană. Cu privire la acest aspect, Curtea Constituțională reține că actul de integrare are și semnificația partajării exercițiului acestor atribute suverane cu celelalte state componente ale organismului internațional. Prin urmare, Curtea Constituțională constată că prin actele de transfer al unor atribuții către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o "supracompetență", o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuții care, în mod tradițional, țin de domeniul suveranității naționale. Este evident că în actuala eră a globalizării problematicei omenirii, a evoluțiilor interstatale și a comunicării interindividuale la scară planetară conceptul de suveranitate națională nu mai poate fi conceput ca absolut și indivizibil, fără riscul unei izolări inacceptabile.

Față de toate acestea, Curtea reține că, întrucât dezideratul de aderare a României la structurile euroatlantice este legitimat de interesul țării, suveranitatea nu poate fi contrapusă țelului de aderare.

Curtea Constituțională urmează să examineze însă dacă dispozițiile referitoare la aderarea la structurile euroatlantice aduc atingere limitelor revizuirii, prin raportare la conceptele de suveranitate și de independență.

Cu privire la suveranitatea statului, ca trăsătură peremptorie a acestuia, Curtea observă că ea nu intră sub incidența art.148 din Constituție, care stabilește limitele revizuirii Constituției, în schimb intră sub această incidență caracterul independent al statului român. Independența este o dimensiune intrinsecă a suveranității naționale, chiar dacă este consacrată de sine stătător în Constituție. În esență, independența are în vedere dimensiunea exterioară a suveranității naționale, conferind statului deplina libertate de manifestare în relațiile internaționale. Sub acest aspect este evident că aderarea la structurile euroatlantice se va face în temeiul exprimării independente a voinței statului român, nefiind vorba de o manifestare de voință impusă de o entitate exterioară României. Din acest punct de vedere Curtea constată că introducerea celor două noi articole în Constituție - art.145¹ și 145² - nu reprezintă o încălcare a dispozițiilor constituționale privitoare la limitele revizuirii.

Pe de altă parte, Curtea mai reține că aderarea la Uniunea Europeană, o dată realizată, implică o serie de consecințe care nu s-ar putea produce fără o reglementare corespunzătoare, de rang constituțional.

Prima dintre aceste consecințe impune integrarea în dreptul intern a acquisului comunitar, precum și determinarea raportului dintre actele normative comunitare și legea internă. Soluția propusă de autorii inițiativei de revizuire are în vedere implementarea dreptului comunitar în spațiul național și stabilirea regulii aplicării prioritare a dreptului comunitar față de dispozițiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. Consecința aderării pleacă de la faptul că statele membre ale Uniunii Europene au înțeles să situeze acquisul comunitar -

tratatele constitutive ale Uniunii Europene și reglementările derivate din acestea - pe o poziție intermediară între Constituție și celelalte legi, atunci când este vorba de acte normative europene obligatorii. Curtea Constituțională constată că această dispoziție, cuprinsă în art.145¹, nu aduce atingere prevederilor constituționale privitoare la limitele revizuirii și nici altor dispoziții ale Legii fundamentale, fiind o aplicație particulară a dispozițiilor actualului art.11 alin.(2) din Constituție, potrivit căruia *“Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.”*

Totodată Curtea observă că, în scopul integrării în Constituția României a acestei concepții europene, se impune completarea dispozițiilor art.11 cu un nou alineat, scop în care se prevede expres în propunerea legislativă de revizuire că, *“În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte conține dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.”* Pentru a i se asigura acestei prevederi constituționale un caracter operațional, se propune introducerea unei alte dispoziții, cuprinsă la art.144 lit.a¹), potrivit căreia Curtea Constituțională *“se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea unuia dintre președinții celor două Camere, a unui număr de cel puțin 50 de deputați sau de cel puțin 25 de senatori”*.

Prevederile alin.(4) al art.145¹ stabilesc competența Președintelui României, a Parlamentului și a Guvernului de a garanta îndeplinirea obligațiilor rezultate din actele de aderare și a transpunerii în practică a prevederilor constitutive ale Uniunii Europene și ale reglementărilor obligatorii derivate din acestea.

În conformitate cu dispozițiile art.145¹ alin.(5), Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu, înainte ca acestea să fie supuse instituțiilor Uniunii Europene spre aprobare. Curtea Constituțională constată că această dispoziție se integrează în structura Legii fundamentale, fără a aduce atingere limitelor revizuirii, fiind o dispoziție corectă și necesară în condițiile în care parlamentul național este un partener al structurilor decizionale ale Uniunii Europene, potențându-se pe această cale rolul autorității legislative naționale.

În ceea ce privește prevederile art.145², Curtea Constituțională constată că acestea nu pot avea conținutul din propunerea legislativă de revizuire, deoarece între Uniunea Europeană și NATO există deosebiri esențiale, care impun un tratament juridic diferit. Astfel, dacă Uniunea Europeană este o agregare de competențe sta-tale, de ordin economic, politic și legislativ, în schimb NATO este o organizație politico-militară în exclusivitate, fără vreun rol juridic în viața cetățenilor statelor părți. Ca atare, dacă aderarea la Uniunea Europeană presupune un set de reguli specifice și îndeplinirea unor exigențe de ordin constituțional, în cazul aderării la NATO toate exigențele pot fi satisfăcute în condițiile obișnuite ale aderării la un tratat internațional, cu respectarea prevederilor art.11 și 91 din Constituție. De altfel, art.10 al Tratatului Atlanticului de Nord, semnat la Washington D.C. la 4 aprilie 1949, precizează: *“Prin acord unanim, părțile pot să invite să adere la Tratat orice alt stat european susceptibil de a favoriza dezvoltarea principiilor prezentului Tratat și să contribuie la securitatea regiunii Atlanticului de Nord. Orice stat astfel invitat poate să devină parte la Tratat, depunând instrumentul de aderare pe lângă guvernul Statelor Unite ale Americii. Acesta va informa pe fiecare dintre părți despre depunerea documentului de aderare.”*

De asemenea, dispozițiile art.145¹ alin.(2) sunt aplica-bile numai în cazul Uniunii Europene, NATO neavând nici o competență de a emite reglementări cu caracter obligatoriu pentru cetățenii statelor părți. Nici celelalte elemente ale art.145¹ nu își

găsesc aplicabilitate în cazul NATO. Singura problemă care poate fi reținută o constituie modalitatea de aderare la NATO, Parlamentul fiind liber să decidă dacă aderarea se face printr-o lege adoptată cu o majoritate de două treimi, în ședința comună a Camerei Deputaților și Senatului, printr-o lege organică sau printr-o lege ordinară. Numai în prima ipoteză se impune introducerea art.145², cu o singură trimitere la art.145¹, respectiv la aplicarea corespunzătoare a alin.(1) al acestui articol.

b) Cu privire la consecințele aderării la Uniunea Europeană și la NATO Curtea Constituțională reține că acestea sunt numeroase și ele se reflectă în cuprinsul inițiativei legislative de revizuire a altor articole ale Constituției.

1. Aderarea României la NATO are ca urmare schimbarea funcțiilor forțelor armate. Această schimbare se reflectă în propunerea de modificare a dispozițiilor alin.(1), (3) și (5) ale art.117 din Constituție. Prin modificarea alin.(1) se legitimează noi funcții ale armatei, care în viitor, în condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii. Prevederile alin.(3) ale acestui articol urmăresc să generalizeze această funcție la toate componentele forțelor armate. În sfârșit, alin.(5) al aceluiași articol se modifică pentru a se introduce noi restricții privitoare la trupele străine în raport cu teritoriul român. În actuala redactare dispozițiile acestui alineat inter-zic trupelor străine să intre sau să treacă pe teritoriul României fără respectarea condițiilor stabilite de lege. Prin modificarea propusă acestor restricții li se adaugă și cele ce reprezintă o completare utilă a textului constituțional, privitoare la staționarea acestora pe teritoriul României, respectiv la desfășurarea de operațiuni militare pe acest teritoriu.

2. O consecință importantă a modificării funcțiilor armatei are în vedere reevaluarea atribuțiilor Consiliului Suprem de Apărare a Țării. Curtea Constituțională reține că, în vederea corelării dispozițiilor art.117 cu cele ale art.118, se propune modificarea acestuia din urmă, după cum urmează: “Art.118. - *Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și siguranța națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.*”

3. Integrarea României în Uniunea Europeană presupune respectarea dispozițiilor acquisului comunitar privitoare la libera circulație a capitalurilor, la drepturile cetățenilor europeni de a investi și de a dobândi bunuri în condiții de egalitate cu cetățenii români. Curtea Constituțională observă că posibilitatea realizării acestor obiective este îngrădită de dispozițiile art.41 alin.(2) teza finală din Constituția României, prin care se interzice cetățenilor străini și apatrizilor să dobândească dreptul de proprietate asupra terenurilor. Pentru înlăturarea acestei interdicții și pentru instituirea unor garanții ale dreptului de proprietate privată se propune modificarea art.41. Prima modificare vizează denumirea articolului, în sensul că, în locul denumirii “*Protecția proprietății private*”, se propune sintagma “*Dreptul de proprietate privată*”. Cea de-a doua modificare vizează chiar alin.(2) al art.41. În noua redactare proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular, iar cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin legea organică, precum și prin moștenire legală. Curtea Constituțională constată că sunt înscrise în această nouă redactare suficiente garanții constituționale pentru

exercitarea acestui drept în conformitate cu interesul general și cu respectarea prevederilor acquisului comunitar. După alin.(3) al acestui articol se introduce un nou alineat, (3¹), care interzice trecerea silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței etnice, religioase, politice sau de altă natură a titularilor. Această dispoziție constituțională reprezintă o solidă garanție a dreptului de proprietate privată, care înlătură posibilitatea trecerii abuzive a acestora în proprietate publică pe criterii legate de apartenență etnică, politică, religioasă sau de altă natură. În sfârșit, după alin.(7) se introduce un nou alineat, (7¹). Actualul alin.(7) are următorul cuprins: *“Averea dobândită în mod licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.”* Noul text circumstanțiază această prezumție și stabilește că ea nu se aplică *“pentru bunurile dobândite ca urmare a valorificării veniturilor realizate din infracțiuni”*.

Curtea reține că acest mod de redactare este criticabil și poate conduce la confuzii. Astfel, dacă textul urmărește să permită confiscarea averii dobândite în mod licit, dar care s-a clădit pe o sumă de bani provenită din infracțiuni, redactarea sa este necorespunzătoare. Din actualul mod de redactare a alin.(7¹) rezultă că se urmărește răsturnarea sarcinii probei privind caracterul licit al averii, prevăzându-se caracterul ilicit al averii dobândite prin valorificarea veniturilor rezultate din infracțiuni.

În această materie Curtea Constituțională s-a pronunțat prin Decizia nr.85 din 3 septembrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.211 din 6 septembrie 1996, prilej cu care a statuat că securitatea juridică a dreptului de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiesc averea unei persoane este indisolubil legată de prezumția dobândirii licite a averii. **De aceea, înlăturarea acestei prezumții are semnificația suprimării unei garanții constituționale a dreptului de proprietate, ceea ce este contrar dispozițiilor art.148 alin.(2) din Constituție. Ca atare, obiectivul urmărit pe această cale este neconstituțional.**

4. Pentru a se da expresie unor exigențe ale acquisului comunitar, legate de lupta împotriva terorismului, infraționalității transnaționale, a crimei organizate, traficului de droguri și de ființe umane este necesară circumstanțierea interdicției constituționale privitoare la extrădarea cetățenilor români. În acest sens se propune modificarea art.19 alin.(1), care va avea următorul cuprins: *“(1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. Cetățenii români pot fi extrădați în baza tratatelor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate.”*

Curtea Constituțională observă că această nouă redactare a art.19 alin.(1) din Constituție, la prima vedere, este antinomică: în prima teză se afirmă dreptul cetățeanului român de a nu putea fi extrădat sau expulzat. **În schimb, în teza a doua se afirmă contrariul, că cetățenii români pot fi extrădați pe baza tratatelor internaționale la care România este parte și pe bază de reciprocitate, ceea ce reflectă un defect de redactare.**

5. Cetățenii Uniunii Europene au dreptul ca, în condițiile îndeplinirii unor cerințe legale, să participe la alegerea autorităților publice locale și a Parlamentului European.

Curtea Constituțională reține că, în perspectiva integrării europene, se impune recunoașterea drepturilor cetățenilor europeni, rezidenți în România, de a alege și de a fi aleși în autoritățile administrației publice locale și în Parlamentul European, în condițiile ce vor fi stabilite de lege. Ca atare, în propunerea legislativă este prevăzută completarea Constituției cu un nou articol, 120¹, cu următorul cuprins: